

РЕЦЕНЗІЯ

**рецензента – кандидата юридичних наук, доцента, завідувача кафедри
цивільно-правових дисциплін навчально-наукового інституту права та
правоохоронної діяльності**

Львівського державного університету внутрішніх справ

Христини Василівни МАЙКУТ на дисертацію

**ПИНДИ Назарія Тарасовича на тему «Механізм відшкодування шкоди,
заподіяної державі внаслідок ведення воєнних дій: історико-правовий
вимір», поданої на здобуття ступеня доктора філософії
за спеціальністю 081 «Право»**

Актуальність теми дослідження зумовлена тектонічними змінами у системі міжнародного публічного права, що відбулися внаслідок повномасштабної агресії РФ проти України. Традиційні інструменти забезпечення відповідальності держав, що базувалися на системі колективної безпеки ООН, виявилися паралізованими через зловживання країною-агресором правом вето. Це створило небезпечний правовий вакуум, коли факт заподіяння шкоди є очевидним, проте легітимний механізм її відшкодування відсутній. У цьому контексті науковий пошук автора, спрямований на обґрунтування нових форм репарацій через призму історичного досвіду, є критично необхідним для відновлення світового правопорядку та справедливості.

Актуальність обраної теми підкріплена необхідністю переосмислення історико-правового генезису інституту відшкодування шкоди. Протягом десятиліть теорія міжнародної відповідальності розглядала репарації як результат згоди держави-порушниці (як у випадку з Іраком та UNCC). Проте сучасний виклик вимагає розробки моделі примусового стягнення без згоди агресора. Наукова робота Н.Т. Пинди заповнює значну прогалину у вітчизняній юридичній науці, систематизуючи історичні моделі (від контрибуцій до сучасних репарацій) та адаптуючи їх до гібридних викликів сучасності, що має фундаментальне значення для розвитку сучасної юридичної науки.

Рівень виконання поставленого наукового завдання та оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності свідчить про високу теоретичну підготовку здобувача, який продемонстрував впевнене володіння складним

методологічним інструментарієм. Особливої уваги заслуговує вміле поєднання діалектичного методу з історико-компаративним аналізом, що дозволило автору не просто описати факти, а простежити трансформацію сутності відшкодування від каральних контрибуцій минулого до відновлювальних репарацій сучасності. Здобувач виявив здатність до глибокого критичного аналізу міжнародних доктрин, що підтверджує його зрілість як дослідника, здатного розв'язувати комплексні задачі у сфері права.

Здобувач продемонстрував належний рівень оволодіння методологією наукового пошуку. Робота відзначається логічною послідовністю та змістовністю кожного розділу. Використання формально-юридичного методу дозволило автору чітко розмежувати поняття «збитки», «школа» та «репарації», що є важливим для точності наукового апарату. Робота з широким колом джерел, зокрема іноземною літературою та звітами міжнародних організацій, свідчить про здатність автора самостійно проводити ґрунтовні наукові дослідження та формулювати обґрунтовані висновки.

Наукова обґрунтованість результатів та відповідність їх темі дисертації. Наукові положення, висновки та рекомендації, викладені дисертантом, переважно є обґрунтованими та переконливими. Для їх доведення та аргументації автором використано широкий спектр вітчизняних і зарубіжних наукових джерел з теорії права, цивільного та міжнародного права, а також українське і міжнародне законодавство та судову практику. Рівень наукової обґрунтованості положень, висновків і рекомендацій, наведених у дисертації, забезпечений зваженою та продуманою структурою дослідження. Автор правильно визначив предмет і об'єкт дисертації, чітко окреслив мету та завдання. Структура дисертації впливає з поставлених завдань і логіки дослідження й включає анотацію, вступ, 3 розділи, 8 підрозділів, висновки, перелік використаних джерел та додатки. Тема роботи і результати наукового дослідження відповідають меті та змісту теоретичної частини.

Повнота викладу результатів дисертаційного дослідження та наукових положень в опублікованих працях. Ключові положення та висновки,

отримані в ході дослідження, відображено в дев'яти наукових публікаціях, серед яких три статті надруковано у вітчизняних юридичних фахових виданнях, включених до переліку, затвердженого Міністерством освіти і науки України, а також у шести тезах доповідей, опублікованих у збірниках матеріалів науково-практичних заходів.

Аналіз опублікованих автором статей і тез доповідей, представлених на науково-практичних заходах, дає підстави констатувати повноту та належний науковий рівень викладу положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертаційному дослідженні й відображених у наукових публікаціях.

Обсяг використаних у роботі бібліографічних джерел є цілком достатнім; застосовані дисертантом науково-теоретичні та монографічні праці вітчизняних і зарубіжних авторів дозволили виокремити теоретичні положення та підготувати пропозиції щодо вдосконалення чинного законодавства

У **першому розділі** здобувач провів фундаментальний аналіз історіографії. Значущим внеском у науку є авторське визначення механізму відшкодування шкоди як поліструктурного правового інституту. Це дозволило автору систематизувати нормативні, інституційні та доказові компоненти в межах одного дослідження. Високо оцінюємо проведену роботу з удосконалення методології аналізу актів ООН та Ради Європи. Застосування системно-функціонального методу дозволило здобувачу комплексно проаналізувати еволюцію ролі міжнародних організацій у механізмах відшкодування шкоди та простежити їх трансформацію – від переважно посередницьких інституцій до активних суб'єктів формування компенсаційної політики.

У роботі простежено трансформацію об'єкта відшкодування: якщо в XIX ст. йшлося переважно про державне майно, то в роботі Пинди Назарія Тарасовича акцентується увага на екологічній шкоді, втратах культурної спадщини та збитках, завданих людському капіталу, що відповідає сучасним викликам гібридних воєн.

Другий розділ містить унікальний аналіз репараційної політики Версальської та Потсдамської систем. Автор доводить, що каральні репарації

минулого століття були економічно деструктивними, що обґрунтовує необхідність переходу до сучасної компенсаційної моделі.

Автор аргументовано доводить, що досвід Комісії ООН з компенсацій (Ірак) не може бути прямо скопійований, оскільки він залежав від резолюції Радбезу ООН, де РФ має право вето. Це обґрунтовує головну новизну роботи — необхідність автономного міжнародного механізму.

Третій розділ має високу прикладну цінність, оскільки пропонує архітектуру МКМ, адаптовану до умов цифрової трансформації України (використання Реєстру збитків). Аналізуючи Постанову КМУ від 20 березня 2022 р. №326 (с. 121-122; с. 134), автор виявляє проблему розпорошеності даних між різними міністерствами. Пропозиція щодо створення єдиного стандарту міжнародної верифікації доказів має критичне значення для того, щоб зібрані в Україні дані були прийняті міжнародними судами.

Автор не просто описує створення Реєстру в Гаазі, а аналізує його як першу стадію інституціоналізації відповідальності, що потребує подальшого розвитку у повноцінну компенсаційну комісію з судовими функціями.

Відсутність порушення академічної доброчесності. З аналізу змісту тексту дисертації, проведеного рецензентом, вбачається повне дотримання здобувачем вимог академічної доброчесності. Це підтверджується тим, що в усіх випадках використання ідей, розробок, тверджень чи відомостей у тексті дисертації надано посилання на відповідні джерела інформації. Назарій Пинда забезпечив виконання вимог чинного законодавства щодо захисту авторських прав.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації.

Оцінюючи в цілому позитивно винесене на захист дисертаційне дослідження Пинди Назарія Тарасовича на тему «Механізм відшкодування шкоди, заподіяної державі внаслідок ведення воєнних дій: історико-правовий вимір», не можна не відзначити й певні суперечливі або спірні положення. Окремі питання предмету дослідження, на погляд рецензента, потребують певних уточнень та додаткової аргументації. Серед них слід зазначити такі.

1. У роботі бракує аналізу того, як саме історичний досвід (наприклад, компенсації після війни в Перській затоці) допоміг сформувати доказову базу для екологічних претензій України.

2. Автор пропонує створити Міжнародну компенсаційну комісію як незалежний орган. Варто уточнити, на основі якого саме міжнародного договору (багатостороннього чи під егідою окремої організації) вона має функціонувати для отримання максимальної легітимності.

3. Автор слушно аналізує роль Міжнародного реєстру збитків та вітчизняних цифрових платформ (наприклад, застосунку «Дія») у процесі фіксації шкоди. Проте виникає питання щодо стандартів доказування. Міжнародні компенсаційні комісії (наприклад, досвід UNCC, який аналізує автор) традиційно вимагають надзвичайно високого рівня верифікації первинних документів. Наскільки запропонована автором модель МКМ готова до роботи з «цифровими доказами» та супутниковими даними, і чи розроблено в роботі критерії їхньої автентичності, які б задовольнили вимоги західних юрисдикцій, де зберігаються заморожені активи?

Викладені вище дискусійні положення та зауваження не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційного дослідження Пинди Назарія Тарасовича, оскільки не торкаються найбільш значних положень і висновків роботи та не применшують належного рівня дисертаційного дослідження. Вони можуть слугувати підґрунтям для дискусії у процесі захисту дисертації, а також напрямками майбутніх досліджень дисертанта.

Загальна оцінка дисертаційного дослідження та його відповідність встановленим вимогам. Відзначене дає підстави зробити висновок про те, що дисертація Пинди Назарія Тарасовича на тему «Механізм відшкодування шкоди, заподіяної державі внаслідок ведення воєнних дій: історико-правовий вимір», за своїм змістом, одержаними науковими результатами, актуальністю, новизною та іншими ознаками є самостійною завершеною науковою роботою, що містить положення, які мають вагоме теоретичне та практичне значення для розвитку сучасної юридичної науки.

Дисертаційна робота відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, а також Вимогам до оформлення дисертацій, затвердженим наказом МОН України від 12 січня 2017 р. № 40, а її автор – Пинда Назарій Тарасович за результатами проведення публічного захисту заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Рецензент:

кандидат юридичних наук, доцент
завідувач кафедри цивільно-правових дисциплін
навчально-наукового інституту права
та правоохоронної діяльності
Львівського державного університету
внутрішніх справ

Христина МАЙКУТ Христина МАЙКУТ

